

Ažurirani dokument Državne Delegacije Republike Kosova o završnoj fazi dijaloga o normalizaciji odnosa između Republike Kosova i Srbije, koji je olakšan od strane Evropske Unije

Priština, 21. januar 2019.

1. Pozadina završne faze

Kancelarija Predsednika Republike Kosova pripremila je ovaj informativni dokument za Državnu Delegaciju Republike Kosova, sa ciljem da informiše i pomogne u ispunjavanju utvrđenih zadataka „Rezolucijom Skupštine Republike Kosovo o procesu normalizacije odnosa između Republike Kosovo i Srbije“ od 15. decembra 2018. godine.

Ovo je sažetak koji sadrži sve relevantne i potrebne detalje za informisanje delegacije o događajima, stavovima, pristupu i kontekstu u završnoj fazi dijaloga na visokom političkom nivou.

U tom kontekstu, Predsednik Republike Kosova, g. Hashim Thaçi od 24. juna 2018. održao je četiri runde sastanaka u okviru dijaloga za normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije, na poziv facilitatora ovog procesa, gđe. Federica Mogherini, Visoke predstavnica Evropske unije za spoljne poslove i politiku bezbednosti, ujedno i Potpredsednica Evropske Komisije.

Na sastancima od 24. juna 2018., 18. jula 2018. i 8. Novembra 2018. godine, pored bilateralnih sastanaka između Kosova i EU, održani su i trilateralni sastanci (Kosovo, EU, Srbija) na nivou predsednika, a sastanke je olakšavao EU, odnosno Visoka predstavnica, gđa. Federica Mogherini uz prisustvo osoblja Službe za Spoljne Poslove EU (EEAS) u Briselu.

U rundi od 18. jula, na bilateralnom sastanku sa EU, delegacija Kosova je imala u sastavu i druge institucionalne predstavnike Kosova, uključujući Predsednika Skupštine, g. Kadri Veseli, Premijera Republike Kosovo, g. Ramush Haradinaj, zamenike premijera, g. Behgjet Pacolli, g. Fatmir Limaj i g. Dardan Gashi.

Dok je u rundi od 7. septembra, Visoka Predstavnica EU gđa. Mogherini održala samo bilateralne sastanke sa oba predsednika i, prema njenoj proceni, u nemogućnosti da uskladi stavove, nije organizovan tripartitni sastanak.

2. Opšte pozicije

Na svim tim sastancima, pozicija koju je iznelo Kosovo bila je u funkciji postizanja konačnog, sveobuhvatnog sporazuma između Republike Kosovo i Srbije, koji će se okončati priznavanjem Kosova od Srbije obezbeđivanjem članstva Republike Kosova u Organizaciji Ujedinjenih Nacija. Na osnovu tih ciljeva mi smo više puta ponavljali naš stav da bi takav sporazum trebao biti sveobuhvatan i pravno obavezujući. Štaviše, tražili smo da takav mogući sporazum treba da ima i podršku i država članica Evropske Unije, i da to rezultira potpunim priznavanjem od strane EU, što podrazumeva uklanjanje postojećih političkih prepreka na putu Kosova za članstvo u Evropskoj Uniji u skladu sa kriterijumima procesa proširenja EU.

Vredi da se napomene da u kontekstu razmena vezanih za stvaranje povoljne situacije za dijalog i postizanje eventualnog dogovora, u odnosu na EU, ponovljen je zahtev da se ubrza proces proglašavanja ispunjavanja kriterijuma za liberalizaciju viza, a zatim i za ubrzavanje procesa donošenja odluke od strane EU, ka konačnoj i meritornoj odluci o slobodnom kretanju građana Kosova bez viza u Evropskoj Uniji. S tim u vezi, deo diskusija takođe je sadržao različite teme tekućih događaja, koje su strane smatrale od uticaja na dinamiku procesa dijaloga, ali i na sadržaj ranijih sporazuma. Ovo uključuje i pitanja vezana za proces članstva Kosova u Interpol, gde smo tražili da se hitno zaustavi kampanja Srbije protiv Kosova, tvrdeći da su takvi pristupi suprotni duhu sporazuma o regionalnom predstavljanju Kosova, itd.

Druga pitanja ove prirode koja su pokrenuta takođe su proces tranzicije BSK-a i postupci zastrašivanja i pritiska Srbije na članove srpske zajednice, članove BSK-a, tarifne mere na proizvode sa poreklom iz Srbije i Bosne Hercegovine itd.

Element o kojem se stalno raspravljao, je stvaranje što šire osnove za uključivanje u dijalog svih relevantnih aktera na Kosovu, kako bi se postigao najširi mogući konsenzus. Postizanje konsenzusa ne samo da jača poziciju dijaloga Kosova, već obezbeđuje da imamo postignuti, sprovodljiv i održiv sporazum. Glasanje Rezolucije Skupštine Kosova o dijalogu i osnivanje Državne Delegacije Kosova, u funkciji je ovog cilja što je u skladu sa dosadašnjim angažovanjem u našem nacionalnom interesu.

Na naše insistiranje, Evropska Unija je, u ulozi olakšavaoca dijaloga između Republike Kosova i Srbije razmatrala nekoliko važnih tema. Cilj ove završne faze je da se razgovara o svim otvorenim pitanjima između Kosova i Srbije, jer ne želimo

da postignemo samo još jedan drugi sporazum. Dakle, želimo da ovaj sporazum bude konačan i da obeleži potpunu normalizaciju odnosa između dve države. Visoka predstavnica EU, gđa. Mogherini i njen kabinet održali su bilateralne sastanke sa delegacijom Kosova, pre tripartitnih predsedničkih sastanaka Kosovo-EU i Srbije o temama koje čine srž daljih pregovora.

Na tim sastancima, kao i u bilo kojim drugim komunikacijama koja je Predsedništvo imalo sa Visokom Predstavnicom EU, gđom. Federica Mogherini i njenim predstavnicima, stav kosovske strane bio je da sve teme koje će biti razmatrane, za kosovsku stranu imati značaj razmatranja posebnih tačaka sveobuhvatnog sporazuma između Republike Kosovo i Republike Srbije, koji je pravno obavezujući, što će značiti formalno uzajamno priznavanje između Kosova i Srbije.

O ovim temama, koje su dole navedene, razgovarano je na svim sastancima, nije postignut sporazum između Kosova i EU, znači da ne predstavlja konačan stav Republike Kosova ili prihvaćen od strane EU. U nastavku su navedene sve tačke koje su razmatrane na ovim sastancima i koje su pomenute kao potencijalni elementi sveobuhvatnog sporazuma.

Što se tiče EU, ponovljeni stav Visoke Predstavnice o pravilima angažovanja EU u ovom procesu, bilo je da je dijalog smatran vlasništvom strana i da je postizanje sporazuma odgovornost i prilika za strane, kako prevazići trenutno stanje status quo, kao i okončanje otvorenih pitanja. Samo postizanjem sporazuma omogućiće se unapređenje procesa evropskih integracija za obe zemlje. Istovremeno, jasno je rečeno da će EU podržati sporazum koji ima zajedničku saglasnost, a koji bi bio u skladu sa međunarodnim zakonom, vrednostima Evropske Unije, i koji bi sačuvao multietnički karakter i zaštitu prava manjinskih zajednica. EU ovaj sporazum vidi kao pravno obavezujući dokument i pokazuje posvećenost promotivnoj ulozi ovog sporazuma na međunarodnom nivou, u koordinaciji sa našim međunarodnim partnerima i saveznicima.

U tom je duhu takođe naglašena bliska saradnja i koordinacija Kosovske strane sa Sjedinjenim Američkim Državama i EU tokom čitavog procesa.

Napomena:

Kancelarija Predsednika Republike Kosova, službeno potvrđuje da do sada EU i obe države koje su uključene u ovaj proces nisu proizvele nijedan zvanični pisani dokument koji bi se mogao smatrati početnim nacrtom sporazuma. Sva pitanja koja su do sada razmatrana su još uvek otvorena.

U ovom procesu završne faze, važi princip dogovora između strana; "ništa se ne može smatrati prihvaćenim sve dok sporazum u celini ne bude prihvatljiv." Dok, ako Pregovarački Tim želi da ima na raspolaganju materijal i postignute sporazume u okviru ovog procesa od početka pa do sada, jedina adresa je Vlada Republike Kosova.

3. Specifična pitanja o kojima se razgovaralo u okviru završne faze

i. Nestala lica

Ova tema je oduvek bila prioritet za nas, tako da smo insistirali na tome da to bude prva tema. Ovo delikatno, bolno i humano pitanje, tretirano je sa najvećom mogućom ozbiljnošću u razgovorima koje je Predsednik vodio sa predstavnicima Kancelarije Visoke Predstavnice EU, gđom. Federica Mogherini.

Da bi se rešilo ovo pitanje, u načelu postoje signali podrške o ideji imenovanju Specijalnog Izaslanika, koji bi istovremeno bio i Predsedavajući Zajedničke Komisije između predstavnika Republike Kosova i Republike Srbije, koji bi se bavio temom nestalih lica.

Smatra se da bi predlog za Predsedavajućeg ove zajedničke Komisije trebao da podnese Međunarodni Komitet Crvenog Krsta, koji se ovom temom bavio od kraja rata na Kosovu i do danas. Naša strana smatra da bi predsednik ove Komisije trebalo da bude iskusan diplomata iz našeg regiona koji poznaje razvoj i istoriju regiona.

Takođe se razmišljalo i o vremenskom roku za okončanje ovog pitanja. Međunarodni Komitet Crvenog Krsta trebalo bi da u roku od najviše četiri godine zaključi ovu temu na Kosovu, u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

U slučaju Kosova i u kontekstu mogućeg sveobuhvatnog sporazuma, predlog Visoke Predstavnice EU, gđe. Mogherini je da rok za okončanje pitanja nestalih lica bude dvanaest meseci.

ii. Raseljena lica

Za raseljena lica ili prava izbeglica/raseljenih lica da se vrate svojim kućama /stanovima na Kosovu, predloženo je da se u okviru ove teme razmatra i pitanje Albanaca raseljenih iz tri opštine Preševske Doline (Preševo, Bujanovac, Medveđa), da bi se postavio i poštovao princip reciprociteta.

Predstavnici EEAS-a podneli su dodatni Predlog prema kome raseljena lica treba da imaju pravo da se vrate ne samo u mestu u kojem su ranije živela, već gde god žele i gde postoje uslovi. Ova formulacija je ista sa sveobuhvatnim predlogom Predsednika Ahtisaari.

iii. Kulturno Nasleđe

Ovo je tema koja posebno zanima EEAS i naravno i Srbiju. Predstavnici gospođe Mogherini, uprkos našim objašnjenjima o sekularnom karakteru države Kosova i Ustava Republike Kosova, insistiraju na tome da bi bilo dobro izmeniti Ustav Kosova (nakon ratifikacije pravno obavezujućeg sporazuma između Kosova i Srbije) kojim bi se garantovala prava i privilegije Srpske Pravoslavne Crkve na Kosovu; i da se u Ustavu precizira da je sedište ove crkve u Beogradu.

Naš argument je: tražene garancije mogu se adresirati samo putem zakonskih izmena relevantnih zakona koji pokrivaju ovu oblast.

Međutim, što se tiče statusa Srpske Pravoslavne Crkve na Kosovu, u Kancelariji gđe. Mogherini nadvladalo je veliko uverenje da je Aneks V Sveobuhvatnog Predloga Predsednika Ahtisaari i Kosovskog pravnog Okvira, koji je odražavao ovaj predlog, je veoma dobar / adekvatan pravni osnov za prilagođavanje statusa Srpske Pravoslavne Crkve na Kosovu.

iv. Imovina

Ova tačka uključuje imovinska pitanja u nekoliko nivoa - pitanje privatne svojine; pitanje javne /državne /društvene svojine; nadoknadu oštećenim stranama.

Mi smo naglasili da je privatna svojina na Kosovu zagarantovana svima i tražili smo potpuno sprovođenje sporazuma o katastru kao najboljeg načina za razjašnjenje imovinskih sporova u slučajevima privatne svojine.

Po pitanju javne i društvene svojine na teritoriji Republike Kosova, naš stav je bio jasan: Prema Predlogu Predsednika Ahtisaari, sva javna i društvena svojina na teritoriji Republike Kosova pripada Kosovu. Ovde smo naišli na razumevanje od strane predstavnika EEAS-a.

Takođe smo razjasnili da je proces privatizacije imovine u društvenom vlasništvu pokrenuo UNMIK, kroz odgovarajuću Uredbu Glavnog Administratora Michaela Steinera, osnivanjem Kosovske Poverilacke Agencije.

U okviru koncepta nadoknađivanja, podneli smo zahtev za nadoknadu čitave materijalne štete nanete Kosovu tokom rata (1998, 1999), kao i za povratak Kosovskog Penzijskog Fonda, koji je Srbija oduzela 1999. godine.

Predstavnici Visoke Predstavnice EU, gđe. Mogherini naglasili su, da ukoliko bude Sveobuhvatnog Sporazuma između Kosova i Srbije, onda će sigurno biti i Konferencija donatora koja će podržati sprovođenje ovog Sporazuma.

v. Prava manjina/nevećinskih zajednica

Prvi i najvažniji princip na koji je Predsednik Kosova insistirao na sastancima u Briselu, jeste princip punog reciprociteta u pogledu prava srpske zajednice u Republici Kosova i prava albanske zajednice u Preševskoj Dolini.

Jasno smo stavili do znanja da ustavni i pravni okvir Kosova nudi velike mogućnosti koje Srbija može iskoristiti za podršku srpskoj zajednici na Kosovu. Međutim, isključena je mogućnost da će Srpska Vlada biti u mogućnosti da vrši bilo kakvu izvršnu vlast na Kosovu u bilo kojoj oblasti.

Takođe je razgovarano o sadržaju člana 81 Ustava Republike Kosova, koji se odnosi na poštovanje vitalnih interesa manjinskih zajednica. U principu, postoji podrška ideji izmene Ustava Republike Kosova, nakon postizanja pravno obavezujućeg sporazuma između Kosova i Srbije, da olakša, proces, izbegavajući princip

dvostruke većine bez uticaja na promene u zakonodavstvu od vitalnog interesa za zajednice.

Takođe se razgovaralo i o pitanju prava Srba na Kosovu za glasanje na srpskim izborima i organizovanju tih izbora na teritoriji Republike Kosovo. Razmotrene su evropske prakse za slične slučajeve. I ovde je kosovska strana tražila reciprocitet između Kosova i Srbije.

vi. Vraćanje arheoloških i etnoloških artefakata na Kosovu

Predsednik je na svim sastancima uputio zahtev za vraćanje svih istorijskih i kulturnih artefakata na Kosovu koje poseduje Srbija od kraja rata 1999. godine. Kancelarija gospođe Mogherini imala je potpuno razumevanje za ovo pitanje.

Potrebno je da se odredi vremenski okvir kojim bi se nakon Ratifikacije sveobuhvatnog Sporazumom između Kosova i Srbije, svi arheološki i etnološki artefakti koji se nalaze u Srbiji vratili na Kosovu.

vii. Sporazumi postignuti u okviru dijaloga kojeg je olakšala Evropska Unija

Zatraženo je da se svi sporazumi postignuti u okviru tehničkog i političkog dijaloga u periodu 2011-2015. budu sprovedeni kao deo Sveobuhvatnog Sporazuma.

Zahtev je prihvaćen, mada je stav Kancelarije EEAS-a da pažnja gđe. Mogherini kao i pregovaračkih autoriteta Kosova i Srbije treba biti usmerena ka postizanju Pravno Obavezujućeg Sporazuma između Kosova i Srbije.

viii. Ekonomska / infrastrukturna saradnja

Prema objašnjenjima naših sagovornika u kancelariji EEAS-a, ovde se radi o nastavku saradnje u okviru Berlinskog Proces, započetog 2014. godine.

U principu, ovo je proces koji je i u prošlosti podržan od strane svih institucija Kosova.

ix. Sprovođenje i poštovanje ovog sporazuma

Ovu temu je pokrenula Kancelarija Visoke Predstavnice da bi podstakla identifikaciju modaliteta za domaću i međunarodnu proceduru Ratifikacije Sveobuhvatnog Sporazuma između Kosova i Srbije o normalizaciji odnosa.

Mi smo ponudili opšta objašnjenja kako bi trebala da se izvrši ratifikacija ovog Sporazuma na Kosovu, ali i činjenicu zašto je potrebno da se izmeni Rezolucija 1244 Saveta Bezbednosti UN (što bi označilo kraj mandata UNMIK-a na Kosovu) jednom novom Rezolucijom Saveta Bezbednosti UN koja bi ojačala Sporazum između Kosova i Srbije o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije.

Ova međunarodna procedura je preduslov za Republiku Kosovo da aplicira za članstvo u UN-u.

Naravno, Evropska Unija će ostati garant za sprovođenje ovog sporazuma i biće uspostavljeni posebni zajednički mehanizmi za praćenje njegovog sprovođenja.